

Homo ludens

Пътникът с нищо не привличаше вниманието на охранителите, свикнали да разпознават с един поглед съмнителните субекти. Мина безпрепятствено през скенерите, както и през ръчната проверка. Въпреки това, на монитора, системата за евристична проверка го бе маркирала с жълто и операторът предупреди проверяващите. Микрочиповете, допрени до тъпанчетата в ушите на униформените предадоха командата и около човека бе освободено празно пространство. Мигновено от ниския таван падна прозрачна преграда от въглеродни нишки, преди заподозреният да може да предприеме каквото и да е. Преградата заедно с част от настилката се придвижи към стената и изчезна в нея. Повечето от останалите чакащи проверка пътници не успяха да забележат нищо. На мястото на липсващия правоъгълник от настилката изникна нов и от произшествието не остана следа.

– Проверихме за всякакви експлозиви и подозрителни химически съединения. – военен със знаци на лейтенант погледна към капитана, стоящ зад гърба му – Чист е. Но системата продължава да твърди, че е подозрителен. Нареджания?

– Да изчакаме инженерчето да довърши и май ще трябва да му се извиним и да го пуснем.

– Май няма да трябва – дребен човек с архаични очила посочи с лазерна показалка холограмата пред себе си. - Системата не греши в случая.

– Инженер Стайков, пояснете за невежите, какво виждаме?

– Нанороботи, капитан Хесе. Неактивирани все още. По цялата му кожа. В такива количества ще бъдат способни да изградят цяла колония за минути.

– С каква цел?

– Трудно е да се каже. Зависи от програмното осигуряване. Най-вероятно то ще бъде осигурено на място. Тези роботи действат на генетичен принцип. Изпълняват елементарни операции и образуват по-сложни структури. Те от своя страна изпълняват други операции. Крайният план не се вижда, докато не бъдат изпълнени всички последователности от инструкции. Целта може да е всякаква. Поразяване на ИТ структурата, унищожаване на нашите нанотехнологии, включително нанороботите, които поправят оградите с които нашата част от цивилизацията се е оградила в последно време. Може и да служат за разрушаване. На

инфраструктура, на заводи...

– Защо не са се задействали? – запита капитанът.

– Явно трябва да се задействат на наша територия. А и за по-сигурно програмите им са на друго място.

– Страна от Близкия Изток разполага с нанотехнологии – възкликна лейтенант Месер – Как е възможно!

– Има кой да им ги продаде. Всичко се продава. А и със сигурност имат и собствени разработки.

– А програмното осигуряване, дали ще се опитат да го внесат по същия начин? Това е невъзможно да се засече.

– Може вече да е внесено, или разработено на място. Знаете, има много представители на тези хора, които живеят на Европейска територия, на практика са образувани цели анклави...

– Ползват нашето образование и достижения, а работят срещу нас! Трябва да бъдат...

– Лейтенант Месер, те ли са виновни, или едни други хора, на които им беше удобно да ползват емигрантите да им вършат черната работа, а не им правеше впечатление, че те не искат да се интегрират? Даже предпочитахте, да бъдат отделени и само да работят това, което вие не искахте.

– Не говорете, Стайков, защото и вашата страна е сред заподозрените, че изнасят технологии.

– В моята страна работят много способни хора, разработват най-съвременни технологии за почти без заплащане. Когато такъв човек се чуди как да избере дали да плати за образованието на децата си, или да купи лекарства на родителите си, може да се поддаде. Не ги оправдавам, опазил ме Господ, но... ги разбирам...

„Регистрирани са няколко опита да бъдат внесени неизвестни нанотехнологии на територията на Европейския съюз от летища в страни от третия свят. Службите за сигурност работят в режим на повишена готовност. Проверяват се всички входни пунктове, както изправността на наносистемите, следящи за целостта на стените около...“

Алфред Цимер - водещ журналист в ENN – EuroNetNews – система за интерактивна холовизия, както и водещ на популярно токшоу вдигна длан и присви пръсти, при което звукът на холовидеото бавно затихна. След това присви очи и пространственият образ се превърна в плосък.

– Значи русалка. – журналистът се разсмя

– Същевременно комисията за генетична етика забранява генетични манипулации за предотвратяване на болестта на Хънтингтън, защото били „неестествена намеса“ в дъра-дъра... - събеседникът на журналиста – доктор Холщайн, биолог и популяризатор на науката се изтегли напред, на самия ръб на удобното иначе кресло.

– При положение, че толкова други генетично обусловени заболявания се лекуват.

– Комисията иска да отчете дейност, за да оправдае съществуването си.

– Но да позволи създаването на русалки и други митични същества, само за забавление... Или русалките са естествени?

– Достатъчно пари могат да ги направят естествени. За съжаление, застрашените от болестта на Хънтингтън нямат достатъчно средства, за да убедят комисията, че няма нищо неестествено в решаването на техния проблем.

– Като гледам, кои са хората с русалките... т.е. с парите, няма да се ангажирам пряко, поне за начало. Ще хвърля случая на няколко амбициозни млади журналистчета. Когато го раздухат достатъчно, тогава ще поема...

– Благодаря, но всъщност дойдох не само по този повод.

– ? – журналистът повдигна брадичка в мълчалив въпрос.

– Новините, които чухме преди малко са подходящ увод. Нещата не вървят на добре.

– Все по-зле става. Хората упорито се мъчат да унищожат цивилизацията, продукт на която са, всъщност. Уви, вече и с нанотехнологии. Как е възможно, нали те са върховото достижение именно на цивилизацията.

– Щом хората са разделени на враждуващи групи, въпрос на време е всяка група да се сдобие с технологиите на другата. Особено в нашето време на светкавични комуникации – доктор Холщайн се облегна назад – Време и на светкавични парични транзакции.

– Как някой може да продаде нещо на тези, които искат да го унищожат със същото това нещо

– Повечето хора винаги мислят, че на тях ще им се размине. Унищожението на цивилизацията им се вижда като нещо абстрактно. Има хора, работещи в бедни страни, където се развива въпреки това качествена наука. Някои от лесно биха били изкушени да се сдобият със средства, без да мислят за глобалните последици. Има и такива, които не са доволни от цивилизацията и искат да я „рестартират“, независимо от цената. Има го и синдромът на Опенхаймер. Има много варианти една технология да „изтече“. Единствената сигурна защита е

да се премахнат различията между хората, за да няма враждуващи лагери, които да разработват технологии за самоунищожение.

– Такива опити бяха правени многократно, все с катастрофален изход...

– Многократно, с погрешен подход. Ще се опитам да го формулирам по-стегнато

Биологът отклони поглед от своя събеседник и зарея поглед в градината – нещо рядко срещано почти в центъра на мегаполиса. Двете кресла бяха разположени под остър ъгъл, едно до друго под квадратен навес и на няколко метра от тях започваше овощна градина, преобразена с помощта на холографията в джунгла. До краката им имаше малка масичка с две чаши кафе и пресен портокалов фреш.

– Такаа... Хората не могат да бъдат равни. Но всички трябва да бъдат образовани. На невежеството се дължи страхът от технологиите. Благодарение на напредъка на медицината хората оцеляват, за да протестират срещу успехите ѝ. В главите им всичко е объркано. Имаме си задоволени с всичко хора, защитени от болести, които преди по-малко от сто години са водели до масови жертви. И те постоянно организират протести, срещу генното инженерство, което ги спасява от наследствени болести и им осигурява евтини източници на лекарства, безотпадни технологии и какво ли не още. Протестира срещу социалните мрежи, понеже водели до отчуждаване, ползвайки точно същите мрежи. Протестират срещу технологиите. Във всяка технология виждат отравяне, облъчване, предпоставка за развитие на рак, макар че повечето видове рак вече се лекуват лесно и статистиката не показва увеличение на заболяемостта. Като казах „рак“ - двата основни начина за лечение - чрез генетични манипулации или посредством автоимунна реакция са сред най-заклеймяваните от протестиращите. Особено ваксинирането за предизвикване на автоимунна реакция... Щом чуят „ваксиниране“ и подлудяват.

От друга страна имаме едни хора, от които се изолираме все повече...

– Или те от нас – вметна Цимер

– Може би процесът е взаимен – всяка страна гледа с недоверие на другата. Но тези хора много упорито се мъчат да унищожават нашата цивилизация и да върнат историята в средновековието, като парадоксално, ползват най-върховите постижения на точно тази цивилизация, за да я премахнат.

Докато говореше разпалено, биологът закачи с върха на пръстите си чашата с фреша и тя заля масичката, като голяма част от сока се изля върху бежовия му панталон.

– Ох, трябва да съм на конференция след три часа. Няма да успея да мина през къщи да го сменя.

– Не се тревожи – журналистът стана и донесе малка кутийка, постави я за малко върху пострадалата дреха, след това я прибра в джоба си и седна

– Нанороботи. До 5 минути всичко ще е почистено, даже ако има дефекти по дрехата, ще бъдат поправени

– Само бях чувал, че се разработват и за гражданска употреба, освен в медицината.

– Да си сред водещите журналисти има предимства. Когато дойде време за внедряване ще се обърнат към нас, за да дадем отзиви – засмя се Цимер.

– Благодаря! Да продължа. Недоверието на хората един към друг и към науката се дължи на невежеството. То води до търсене на виновници за неуредиците там, където ги няма, до неверни обяснения на процесите в света. Съвременният човек заселва света със съвременни демони, които макар и да са различни от тези от древните и средновековните суеверия, са не по-малко опасни и застрашаващи да го унищожат.

– И предлагаш поредната образователна реформа? Това е утопия. В началото на Техническата революция е имало нужда от образовани работници...

– Знам, знам тази теория. Между другото много погрешна. За да работят хората с машини, реално нямат нужда от някакво специално образование, а просто да научат някакви поредици от прости действия. По онова време хората са били, може би с по-добро техническо образование, просто защото е било модерно. Махалото е било засилено още от Ренесанса и хората масово са се интересували от натурфилософия, естествени науки, техническата революция е била предизвикателство и е вдъхновявала. После постепенно интересът е бил изместен към хуманитарните науки, а престижът на така наречените точни науки е спаднал.

– Интересно.

– Живеем в парадоксална ситуация. Дължим здравето си и удобствата си на технологиите и науката, същевременно масово хората не ги разбират и си обясняват нещата по свой, мъгляв начин.

– Със съвременни демони – много добре го каза

– Всъщност това е алегория, използвана от Сейгън. Сейгън! Когато гледах филма му в навечерието на 21-и век, не съм мислил, че 25 години след началото на века, ще говорим отново за невежество и демони!

Двамата замълчаха и се загледаха към „джунглата“, където току се виждаше как някой екзотичен звяр се промъква между дърветата. Холограми, разбира се. Изведнъж огромен папагал изпляска с крила над главата на биолога и мина ниско над фонтанчето, което пръскаше тънки

струи на края на площадката под навеса и се изгуби сред дърветата. Крилете на птицата разпръснаха водни капки и за момент се образува дъга.

– Колко реалистично! Стори ми се, че почувствах вятъра от крилете!

– Папагалът е истински – засмя се Цимер – в момента е на ябълката.

Холщайн присви очи.

– Корекцията на зрението ми явно се оказва несполучлива. Трябва пак да посетя клиниката за рекламация.

– Зрението ти е идеално. Само че виждаш ябълката като кокосова палма.

Биологът откри дървото и видя птицата, която изпълняваше акробатически номера, като провисваше с глава надолу и се изправяше отново, закрепена на клон на „палмата“.

– И как смяташ, да се справим с невежеството?

– Трябва науката да стане интересна за хората. Да се интересуват сами, да се опитват да си обяснят...

– Успех – иронично се усмихна журналистът.

– Да обясня. Интересът към науката се убива от образованието. Научните факти се преподават сухо..

– Да, да. Много е говорено и писано за това...

– Виж, аз не искам да се захващаме с образованието. Там е замесена и политика, и интереси... Имам друго предвид. Да превземем крепостта от вътре. Например - хората вярват в магии. Да им поднесем магии, но да им дадем възможност да разберат, какво се крие зад тях.

– Звучи, хм, абстрактно...

– Ние сме се захванали няколко колеги с въпроса, когато имаме напредък, ще те молим за съдействие за популяризация.

– Интересно, но защо мислиш, че хората наистина ще се заинтересуват от същността, на това, което им показваш. 99% от хората си ползват холовидеото без да имат елементарна представа как работи. Най-важното – не искат и да имат.

– Виж, дядо ми е разказвал, че по негово време повечето хора сами са си поправяли и усъвършенствали радиоапаратите. Когато са се появили първите телевизори са били придружени от подробни схеми и повечето собственици са ровичкали в „червата“ им, ползвайки тези схеми. После индустрията се е постарала да пресече всякаква такава самодейност, ремонтите да стават само в специализирани сервиси и всякаква информация за устройството на апаратите да бъде максимално трудно достъпна. Тогава и най-упоритите техничари постепенно

са загубили интерес. Хората принципно са любознателни и креативни, но в случая индустрията се е погрижила, да убие любопитство им и да ги превърне в тотални консуматори. Ние искаме да върнем нещата към естественото им положение и именно тук можеш директно да ни помогнеш.

– Слушам?

– Винаги на методите на образование се е гледало като на методи на насилие над личността. Но човекът е много повече homo ludens, отколкото sapiens. Играта е първична човешка функция. Цялата човешка култура е базирана на играта. Всъщност, когато обучаваме животни, задължително го правим под формата на игра. Иначе те отказват да учат. Така е при кучетата и още повече при по-висшите животни – маймуните и делфините да речем.

– Чел съм Хьойзинха, знам и за делфините...

Биологът обаче бе набрал скорост и игнорира прекъсването.

– Да вземем например един човек, когото повечето ще обявят за „прост“. Един много запален футболен фен, за когото ще ти кажат, че не е прочел нито една книга, защото едва може да успее да прочете заглавието. Същият този „прост“ човек се оказва, че е невероятна енциклопедия, пълна с всякакви данни за стотици футболисти. Година на раждане, килограми, скорост, демараж, брой контузии и картони... Огромно количество информация, която ако го накараш да я научи, няма да може. Но понеже това го вълнува, запомнил я е без затруднения.

Много хора, които машинално обявяваме за „прости“ всъщност са много способни. Един докер на пристанището може да не чете и да не слуша новините, но може да те смае с интуиция и съобразителност при игра на карти. Повечето хора не са прости. Само мозъците им принудително са били спрени да се развиват и са се фиксирани в някакви тесни граници.

– И как смятате да ги „отфиксира“?

– Като споменах Сейгън – когато излезе „Космос“, интересът към науката рязко нарасна. По-късно повече учени се включиха в популяризацията, с нови филми, даже и токшоута по телевизията...

– Аз, знаеш каня често учени. Ти самият два пъти си ми гостувал.

– Да, но тези предавания ги гледат предимно ограничена група хора. Вече такъв успех като „Космос“ на Сейгън е невъзможен. Хората се увлякоха по реалитита, особено по тези, в които те участват. Идеята е да се направи такова шоу, в което зрителят да се справя с магии, да лови дракони, да се лекува, когато се „разболеет“, макар и на ужким, като използва научни познания.

– И от къде познания, който опита, бързо ще се откаже.

– За начало ще са необходими елементарни познания и съобразителност. С напредването на участника ще му се налага да учи, ако иска да продължи. Ще има и нива за елитни играчи, които няма да могат да се справят, без да прочетат и допълнителна литература, освен това, което им е предоставено от екипа на шоуто. Всеки участник ще се стреми да попадне в елита.

– Звучи интересно, но съм скептичен.

– По времето на Кардано в Падуа били организирани състезания по решаване на математически задачи. Населението масово е било запалено по тях. Опитваме се да направим нов ренесанс, пак научните занимания да се ползват с уважение.

– Не знам. – Цимер отпусна глава назад и се загледа в покрива на навеса – Може би е прекалено късно. Нещата са изгървани отдавна. Може би преди години...

– Ако нищо не правим, нищо няма да се промени!

– Харесвам ентузиастите. Радвам се, приятелю, че не си загубил ентузиазма си.

Обикновено той е присъщ на младите.

– Четиридесет години в наше време не са много. Ако на 40 човек е загубил ентузиазма си е трагедия.

– Хората на 20 вече нямат нито амбиции, нито желание за развитие.

– Това искаме да променим. Да събудим homo ludens да играе по нови правила. Да учи играйки, а не да закърнява.

– Ще трябва много средства – нали се сещаш.

– Имаме някои идеи. Илон Мъск например още търси хора за марсианските колонии.

Иска да праща само образовани и интелигентни. За това трябва да помогне, да бъдат създадени повече такива.

– Говорихте ли с Мъск вече?

– Мои приятели сондират положението при него. – Холщайн огледа обстановката – хубав имот...

– Искаш да кажеш, че и аз трябва да се бръкна...

– Личният пример е заразителен. И незаменим!

Цимер забарабани с пръсти по облегалката на креслото.

– Не знам. Колебая се. Звучи много... фантастично.

– Но...

– Въпросът е, дали е достатъчно фантастично, за да е реализируемо – широко се засмя журналистът.

„Водещи новини!“ – холовидеото се активира автоматично – *„Във връзка с предишната новина, за осуетени опити за внасяне на неизвестна нанотехнология на територията на ЕС, специалните части са открили и софтуер, който може да я управлява...“*

Цимер изкомандва холото да се свие отново до плосък екран.

– Адел - връзка със студиото!

Автоматичният секретар изпълни командата. Журналистът даде нареждания на подчинените си и прекрати връзката.

– Трябва ли да ходиш?

– За сега няма нужда от моето присъствие.

– Е, уви. Явно много сме закъснели – биологът стана и подаде ръка – ще тръгвам.

Журналистът не я пое. Постоя няколко секунди безмълвен, после посочи креслото.

– Сядай. Трябва да го обсъдим. Не можем да знаем, дали сме закъснели, без да сме опитали. Длъжни сме да опитаме, ако не искаме нощта да се спусне за дълго¹.

Надраскано през юни 2015-а година от Неандерталеца Джо

под [CC-BY](#) лиценз

¹ Алюзия за разказа „Падането на нощта“ на Айзък Азимов